

**УГОВОР О УСТУПАЊУ И РАСПОДЕЛИ
ИМОВИНЕ ЗА ЖИВОТА**
*- законодавство, теорија и пракса -*¹

Апстракт. У раду аутор анализира законска решења, домаћег законодавца, посвећена уговору о уступању и расподели имовине за живота, посебно фокусирајући своју пажњу на њихову применљивост у пракси. Аутор се залаже за "брисање" постојећих разлика у третману супружника у односу на потомке уступноца, приликом давања сагласности за закључење овог уговора, и аргументовано се противи различитом третирању појединих обавеза које могу теретити потомке и разликама у поступцима које спроводе судови у случајевима раскидања овог правног посла. По схватању аутора, постојећа правна празнина у порескоправним прописима о томе какав је положај уговорних страна, као могућих пореских обвезника, приликом закључења или раскидања уговора о уступању и расподели имовине за живота, као теретног правног посла, мора бити попуњена одговарајућим решењима, како би се избегло различито поступање пореских органа и надлежних судова у идентичним случајевима и самим тим неједнак третман страна уговорница у сфери пореског права.

Кључне речи: субјекти, форма, предмет, раскид уговорног односа, порези.

---

¹ Рад је резултат истраживања на пројекту "Приступ правосуђу – инструменти за имплементацију европских стандарда у правни систем Републике Србије", бр. 149043Д, који финансира Министарство науке и заштите животне средине.

Уводне напомене

Уговор о уступању и расподели имовине за живота јесте правни посао којим једна уговорна страна (уступилац имовине) уступа² и расподељује за живота другој уговорној страни (прималац имовине), са накнадом или без ње, своју имовину или њен део, који постоји у време његовог закључења.

Иако је реч о облигационоправном уговору, будући да се њиме располаже имовинским добрима *inter vivos*, он је нормативно обликован Законом о наслеђивању Републике Србије.³ Овакав потез домаћег законодавца, с једне стране, правда се специфичном законодавном техником која је деценијама присутна на нашим просторима. С друге стране, чињеница да овај правни посао могу закључити искључиво субјекти, крвни сродници у правој линији, који би се по правилима редовног законског наслеђивања могли узајамно наслеђивати, и да он производи одређене наследноправне последице, дају оправдања за овакав третман уговора о уступању и расподели имовине за живота.

Предмет наше пажње у раду јесу управо законска решења посвећена уговору о уступању и расподели имовине за живота, сагледана кроз призму домаће теорије и праксе, са циљем да се преиспита њихова нормативна вредност и домашај применљивости у социјалном реалитету.

---

² С правом је примећено у теорији да употребљени правно-технички израз "уступање" није адекватан за означавање преласка имовине са једног субјекта на друга лица, да се углавном односи на пренос потраживања, и да је прихватљивије решење употреба термина "уручење" или "предаја". О томе детаљније видети код М. Креч – Ђ. Павић, Коментар Закона о наслеђивању са судском праксом, Загреб, 1964, стр. 331.

³ "Сл. гласник РС", бр. 46/1995, 101/2003.

1. Субјекти који могу закључити овај уговор

Уговор о уступању и расподели имовине за живота могу једино закључити предак, као уступилац имовине, и његови потомци, као примаоци имовине.⁴

За пуноважност уговора о уступању и расподели имовине за живота, српски законодавац инсистира на сагласности, истовремено или накнадно, датој од свих потомака који би по правилима интестатског наслеђивања били позвани на наслеђе.⁵ У супротном, овај правни посао трансформише се у уговор о поклону.

На пуноважност уговора нема утицаја чињеница да су његовом закључењу приступили и потомци који не би могли наследити уступеоца, због првенства у наслеђивању других потомака.⁶

За разлику од Закона о наслеђивању Републике Србије из 1974. године,⁷ важећи наследноправни прописи ништа не казују о утицају, на пуноважност овог правног посла, чињенице накнадно рођеног детета преносиоца имовине и појављивања потомка који је проглашен умрлим.⁸ Ћутање законодавца у Републици Србији, у погледу ове правне ситуације, може бити протумачено и тако да уговор о уступању и расподели имовине за живота производи дејство, независно од наступања ових чињеница,⁹ што нема много оправдања, будући да је услов пуноважности овог уговора управо сагласност свих потомака претка који би били позвани да га наследе. Због могућности различите интерпретације ове правне празнине у судској пракси, сматрамо да је неопходно у законски текст унети решење да је за пуноважност уговора потребна сагласност и ових субјеката.¹⁰

⁴ Видети чл. 182 Закона о наслеђивању Републике Србије.

⁵ О томе опширније видети код О. Антић – З. Балиновац, Коментар Закона о наслеђивању, Београд, 1996, стр. 481-482.

⁶ Тако и М. Креч – Ђ. Павић, *op. cit.*, стр. 335.

⁷ "Сл. гласник СРС", бр. 52/1974, 1/1980, 25/1982, 48/1988.

⁸ Видети чл. 110, ст. 2 раније важећег Закона о наслеђивању Републике Србије.

⁹ Супротно мишљење видети код О. Антић – З. Балиновац, *op. cit.*, стр. 486-487; И. Бабић, Коментар Закона о наслеђивању, Београд, 2005, стр. 284-285.

¹⁰ Детаљније о томе видети код М. Креч – Ђ. Павић, *op. cit.*, стр. 341-342; Ј. Црних – М. Дика – Б. Хрватин – О. Јелчић – Т. Јосиповић – Ј. Матко Ружђак – З. Кохарић, Ново наследноправно уређење, Загреб, 2003, стр. 131-132.

И поред тога што нема потребне сагласности од стране потомака претка који преноси имовину, уговор о уступању и расподели имовине за живота произвешће пун правни ефекат уколико потомак, који је требало да се сагласи са садржином овог уговора умре пре уступеоца имовине или се одрекне наслеђа или је недостојан за наслеђивање, а нема свог порода.¹¹

Нови законски текст не помиње, у односу на раније важећи Закон о наслеђивању,¹² искључење из наслеђа потомка, као могући узрок који може анулирати дејство несагласности потомка у односу на уговор о уступању и расподели имовине за живота. Будући да овај вид разбаштињења наследника може имати за последицу да потомак, уколико уступилац располаже својом заоставштином завештањем, ништа не добије на име законског наследног дела, сматрамо да и он мора бити саставни део законске формулације који се односи на пуноважност овог уговора, и поред тога што неко од потомака није дао сагласност за његово закључење.

Супружник уступеоца имовине може бити уговорна страна код овог уговора, али и не мора. То, међутим, по слову закона, не утиче на пуноважност овог правног посла,¹³ већ само на његово пуно правно дејство,¹⁴ што ће рећи да уговор о уступању и расподели имовине за живота и даље важи као овакав уговор, а само у односу на супружника као уговор о поклону. Идентично решење важи и у случају када се супружник није сагласио са садржином уговора о уступању и расподели имовине за живота.

С обзиром на то да супружник оставиоца, када наслеђује у првом законском наследном реду, осим једног изузетка садржаног у чл. 9, ст. 3 Закона о наслеђивању, има идентичан наследноправни положај као и дете оставиоца, несхватљиво је овакво разликовање, које чини српски законодавац, у погледу утицаја сагласности супружника и потомака уступеоца на пуноважност уговора о уступању и расподели имовине за живота. Стога, сматрамо да измене и допуне Закона о наслеђивању Републике Србије морају ићи у правцу изједначавања

---

¹¹ Видети чл. 183, ст. 3 Закона о наслеђивању Републике Србије.

¹² Видети чл. 107, ст. 5 раније важећег Закона о наслеђивању Републике Србије.

¹³ Видети чл. 189 Закона о наслеђивању Републике Србије.

¹⁴ Опширније о томе видети код С. Сворцан, Коментар Закона о наслеђивању, са судском праксом, Крагујевац, 2004, стр. 405-406.

супружника и потомака уступиоца, када је у питању њихова сагласност за закључење овог уговора.¹⁵

Необухватање или несагласност супружника уступиоца имовине садржином уговора о уступању и расподели имовине за живота, пак, рефлектује, као последицу, пуноважност уговора о уступању и расподели имовине за живота између потомака, и његову трансформацију у уговор о поклону у односу на супружника, да би он могао, пошто није уговорна страна овог уговора, намирити своје право на нужни део. Из стилизације законске одредбе, посвећене овом питању,¹⁶ не може се са сигурношћу закључити да ли супружнику у том случају припада право да захтева урачунавање у наследни део. У литератури срећемо два дијаметрално супротна гледишта. На једној страни, има мишљења да се у таквом случају не може применити институт *collatio bonorum*.¹⁷ На другој страни, постоје аутори који сматрају прихватљивим урачунавање поклоне и испорука, у случају када супружник није уговорна страна код овог правног посла.¹⁸ Мишљења смо да, пошто је *collatio bonorum* само један од могућих начина којим се, поред основне сврхе – изједначавање санаследника у добротним примањима, посредно може заштити и намирити нужни део, да је овде законодавац управо то имао у виду.

Истражена пракса Општинског суда у Нишу за период од 2002. до 2007. године¹⁹ показала је да се у већини обрађених случајева доследно поштују решења домаћег законодавца која се односе на субјекте овог правног посла. Занимљиво је, међутим, приметити да се у скоро свим закљученим уговорима у положају уступиоца налази

---

¹⁵ У том правцу такође видети код N. Gavella, *Насљедно право*, Загреб, 1990, стр. 364. Супротно мишљење видети код В. Ристић, *Практикум за наслеђе*, Београд, 1996, стр. 141.

¹⁶ Видети чл. 189, ст. 2 Закона о наслеђивању Републике Србије.

¹⁷ М. Креч – Ћ. Павић, *op. cit.*, стр. 353; И. Бабић, *op. cit.*, 288.

¹⁸ N. Gavella, *op. cit.*, 365.

¹⁹ У овом периоду, по годинама, закључено је: у 2002. години, 48 ових уговора, наредне године, 39, 2004. године 36 уговора, 2005. године, нешто више, 50 уговора, 2006. године 34 и 2007. године 47 ових уговора. Колико у односу на овај уговор предњачи уговор о доживотном издржавања може се видети из следећих показатеља: у 2002. години било закључено 426 уговора о доживотном издржавању, 2003. године њихов број је био 439, 2004. године 462, 2005. године 430, 2006. године 420 и 2007. године 391 уговор о доживотном издржавању.

пар предака, те да су стога ретки примери у којима се уступа и расподељује имовина само једног од супружника.²⁰ Осим тога, пракса Општинског суда у Нишу показала је да често родитељи уговором о уступању и расподели имовине за живота само једном од потомака уступају своја имовинска права, са чиме се саглашавају остали потомци јер су претходно, по другом или истом, али раније сачињеном правном основу, од својих родоначелника већ добили одређена имовинска добра.²¹ Оно што свакако може бити предмет критике у раду Општинског суда јесте да је у неколико случајева дозволио закључење уговора о уступању и расподели имовине за живота, иако уступаца има само једног потомка.²² Смисао овог уговора јесте да још за живота родитељи уреде питање расподеле имовинских добара међу потомцима, како би се спречили или свели на најмању могућу меру у будућности потенцијални сукоби између њих. Овако, у присуству само једног потомка изиграва се слово закона о сврси закључења овог правног посла.

2. Форма уговора о уступању и расподели имовине за живота

Уговор о уступању и расподели имовине за живота спада у строго формалне правне послове. То подразумева да га судија мора, приликом потврђивања његове садржине, прочитати уговорним странама и упозорити их на правне последице његовог закључења. Недостатак формалних захтева повлачи ништавост овог уговора.²³ Дакле, не постоји могућност аутоматске конверзије овог правног посла у уговор о поклону, уколико је он оверен у суду. Сматрамо да ако садржина формално неисправног уговора о уступању и расподели

---

²⁰ Видети нпр. уговоре о уступању и расподели имовине за живота чија је садржина потврђена под бројевима: ЗР-79/2003; ЗР-101/2003; ЗР-127/2003; ЗР-244/2006; ЗР-281/2006; ЗР-851/2007; ЗР-896/2007; ЗР-972/2007.

²¹ Видети, примера ради, уговоре о уступању и расподели имовине за живота чија је садржина потврђена под бројевима: ЗР-53/2003; ЗР-92/2006; ЗР-244/2006; ЗР-281/2006; ЗР-291/2006; ЗР-293/2006; ЗР-851/2007; ЗР-896/2007; ЗР-972/2007.

²² Видети уговоре о уступању и расподели имовине за живота чија је садржина потврђена под бројевима: ЗР-79/2003; ЗР-150/2006; ЗР-854/2007; ЗР-935/2007.

²³ Видети чл. 184 Закона о наслеђивању Републике Србије.

имовине за живота несумњиво показује намеру даривања претка у корист потомака и њихово саглашавање са тим, да такав уговор треба признати као уговор о поклону, са свим правним последицама које одатле проистичу.²⁴

Строго постављени захтеви форме за овај правни посао морају бити испоштовани чак и ако би "блажа" форма била прописана за уговор који је комбинован са уступањем и расподелом (нпр. уговорено је издржавање код кога је за пренос имовинских права претка одређен тренутак закључења уговора).²⁵

3. Предмет уговора о уступању и расподели имовине за живота

Уговором о уступању и расподели имовине за живота предак презима обавезу да својим потомцима, који би по правилима редовног законског наслеђивања били позвани на наслеђе, уступи и расподели своја имовинска права, или њихов део који постоји у време закључења овог правног посла.

Став српског законодавца јасан је у погледу забране претку да располаже својим имовинским добрима која буде стекао од закључења овог правног посла до тренутка отварања наслеђа, будући да је реч о уговору о наслеђивању.²⁶ Уколико уговором о уступању и расподели имовине за живота буду обухваћена како имовинска добра која егзистирају у време закључења овог правног посла, тако и добра која ће стећи накнадно, ништавим се сматрају само ова друга располагања, али она повлаче ништавост уговора у целини ако он не може опстати без те ништаве одредбе или ако је она била услов или одлучујућа побуда због које је уговор закључен.²⁷ Да би се избегла оваква санкција домаћег законодавца препоручљиво је сачинити више уговора о уступању и расподели или закључити анекс уговора.

²⁴ Слично запажање видети и код М. Креч – Ђ. Павић, *op. cit.*, стр. 336-337.

²⁵ *Ibidem*, стр. 348.

²⁶ Видети чл. 185 Закона о наслеђивању Републике Србије.

²⁷ Видети чл. 105 Закона о облигационим односима ("Сл. лист СФРЈ", бр. 29/1978, 39/1985, 45/1989, 57/1989; "Сл. лист СРЈ", бр. 31/1993; "Сл. лист СЦГ", бр. 1/2003 (Уставна повеља).

По правилу, потомци од свог претка овим правним послом добијају, без накнаде, његова имовинска добра. Тада је реч о добротном правном послу. Уговор о уступању и расподели имовине за живота не губи то својство чак и кад је уступилац за себе, свог супруга или неко треће лице задржао нека права (нпр. право уживања, право становања).

Закон, међутим, не забрањује да се предвиде одговарајуће обавезе на страни потомака уступеоца. Тада уговор о уступању и расподели имовине за живота има све одлике једног теретног правног посла. Српски законодавац прописује да се овим уговором потомци могу обавезати да ће давати, до краја живота, издржавање или ренту уступеоцу, његовом супружнику или трећем лицу. Осим тога, могуће је предвидети да потомци преузму обавезу исплате дугова оставиоца или уговорити неку другу накнаду.

За разлику од уговора о уступању и расподели имовине за живота "оптерећеног" доживотним издржавањем или рентом који је увек теретан правни посао, јер се због алеаторности није могла формирати намера дарожљивости код уступеоца, код уговора о уступању и расподели имовине за живота којим су се потомци обавезали на неки други вид накнаде, он може бити делом наплатан, а делом бесплатан правни посао.²⁸

Важећи наследноправни прописи у Републици Србији посебно уређују ситуацију када су уживање или рента уговорени у корист уступеоца и његовог супружника, па један од њих умре. Тада, плодуживање и рента, у пуном обиму, прелазе на преживелог супружника. Евидентно је да оваквим потезом законодавац у Републици Србији тежи да што више заштити правну позицију претка или његовог супружника, после наступања смрти једног од њих. Нејасно је међутим, зашто закон различито третира обавезе, "продужавајући" живот једних у целини, а друге ограничавајући, везивањем искључиво за личност титулара.

Како је већ речено, пуноважан уговор о уступању и расподели имовине за живота подразумева да сва она имовинска права која су предмет уговорне обавезе претка не могу бити саставни део његове заоставштине и из њих се не може намирити нужни део потомака,

---

²⁸ Тако и С. Сворцан, *op. cit.*, 2004, стр. 410.

уколико је вредност заоставштине недовољна за исплату нужног дела. Сасвим другачије последице на установу нужног дела продукује конверзија уговора о уступању и расподели имовине за живота у уговор о поклону, у случају необухватања или несагласности неког од потомака уступиоца. Тада имовинска добра остављена овим уговором, по редовном току ствари, додају се нето вредности заоставштине, у циљу утврђивања основе за израчунавање вредности нужног дела, обрачунске вредности заоставштине. Осим тога, уступљена имовинска права могу, будући да се сматрају поклоном, бити предмет урачунавања у наследни део, ако за то постоји потребна иницијатива овлашћених субјеката. Такође, у случају повреде права на нужни део, као стварноправног овлашћења, потомак-нужни наследник може захтевати, у циљу остварења свог права, враћање поклона.

У пракси Општинског суда у Нишу има случајева да се уговор о уступању и расподели имовине за живота закључује као бестеретан правни посао, без икаквих додатних оптерећења.²⁹ Међутим, претежу случајеви закључених уговора којим се конституише доживотно уживање или право становања у корист претка.³⁰ У нешто мање случајева потомци преузимају обавезу да издржавају претка или да исплате трошкове његове сахране.³¹

4. Раскид уговора о уступању и расподели имовине за живота

Важећи наследноправни прописи у Републици Србији не уносе никакве новине, у погледу раскида уговора о уступању и расподели имовине за живота, у односу на раније примењиван Закон о насле-

²⁹ Видети, примера ради, уговоре о уступању и расподели имовине за живота чија је садржина потврђена под бројевима: ЗР-53/2003; ЗР-101/2003; ЗР-102/2006; ЗР-851/2007; ЗР-967/2007.

³⁰ Видети, нпр. уговоре о уступању и расподели имовине за живота чија је садржина потврђена под бројевима: ЗР-79/2003; ЗР-2/2006; ЗР-92/2006; ЗР-150/2006; ЗР-244/2006; ЗР-281/2006; ЗР-291/2006; ЗР-293/2006; ЗР-896/2007; ЗР-935/2007; ЗР-965/2007; ЗР-972/2007;

³¹ Видети, примера ради, уговоре о уступању и расподели имовине за живота чија је садржина потврђена под бројевима: ЗР-32/2003; ЗР-127/2003; ЗР-799/2007; ЗР-836/2007; ЗР-854/2007.

ђивању Републике Србије.³² Приметно је чак и задржавање неадекватне терминологије, јер само да подсетимо могућ је опозив једино једностране изјаве воље, а не уговора, како то српски законодавац чини.

Дакле, правне везе између уступиоца имовине и његових потомака могу бити раскинуте услед испољене грубе неблагодарности потомка или због неизвршавања уговорених обавеза. При том, с једне стране, надлежни суд, не упуштајући се у оцену целисходности раскида уговорног односа, само утврђује да ли је потомак показао грубу неблагодарност према претку,³³ ³⁴ да ли је извршио уговорну обавезу издржавања или да ли је исплатио преткове дугове. С друге стране, неизвршавање осталих обавеза од стране потомака подлеже детаљној процени суда разлога *pro et contra*, за настављање уговорног односа или његов раскид, водећи рачуна нарочито о важности терета за уступиоца и другим релевантним околностима датог слушаја.³⁵

На основу постојећих законских решења можемо закључити да је српски законодавац остао веран идеји о уговору о уступању и расподели имовине за живота као правном послу посебне врсте на који се не могу до краја применити правила о двострано обавезним уговорима, јер он то, по редовном току ствари, и није. Остаје нејасно, међутим, зашто Закон о наслеђивању Републике Србије различито третира извршавање уговорених обавеза, када свака од њих понаособ може бити једнако значајна и важна за уступиоца.³⁶

---

³² Упоредити чл. 115 раније важећег Закона о наслеђивању Републике Србије са чл. 192 Закона о наслеђивању Републике Србије који је сада у примени.

³³ У литератури има мишљења да се груба неблагодарност потомака према претку треба изједначити са узроцима за искључење из наслеђа. О томе опширније видети код: Т. Крсмановић, Уговор о уступању и расподели имовине за живота, Избор судске праксе, бр. 11/1998, стр. 16.

³⁴ О поимању правног стандарда "груба неблагодарност" у судској пракси, видети нпр. пресуду Општинског суда у Жагубици, П. 514/95 и пресуду Округног суда у Пожаревцу, Гж. 1267/96, Избор судске праксе, бр. 5/97, стр. 39, као и решење Врховног суда Србије, Рев. 1149/97, Билтен Округног суда у Београду, бр. 50/99, стр. 103.

³⁵ Видети чл. 192 Закона о наслеђивању Републике Србије.

³⁶ Тако и С. Сворцан, *op. cit.*, стр. 413-414.

Предак може захтевати раскид уговора о уступању и расподели имовине за живота у односу на све потомке или само једног од њих.

Садржина чл. 193 Закона о наслеђивању Републике Србије, која регулише ситуацију када предак раскида уговор у односу на једног потомка, може бити протумачена тако да је законодавац имао у виду да се уговор о уступању и расподели имовине за живота конвертује у уговор о поклону (као у случају наведеном у чл. 187) или да и даље важи као уговор о уступању и расподели имовине за живота, а само у односу на потомка, који је због раскида уговорног односа вратио примљено, као уговор о поклону (као у ситуацији наведеној у чл. 189). Последице примене једног или другог решења нису исте, како смо већ видели. Чињеница је, међутим, да у другом случају, по нашем мишљењу, потомак нема право да тражи урачунавање поклона у наследни део, јер је предак самим чином уступања и расподеле имовине за живота другим десцедентима и супружнику и раскидом уговорног односа са потомком, јасно манифестовао вољу о неурачунавању добротиних располагања у наследни део.³⁷

5. Уговор о уступању и расподели имовине за живота и порез

Закон о порезима на имовину Републике Србије³⁸ ниједном својом одредбом не уређује директно, за разлику од уговора о доживотном издржавању³⁹ питање пореза на стицања проистекла из уговора о уступању и расподели имовине за живота.

Нема сумње да уговор о уступању и расподели имовине за живота, уколико није уговорена никаква накнада на страни потомака, много подсећа на уговор о поклону, па би ту ваљало аналогно применити та решења.⁴⁰ Међутим, шта ако је уговорена накнада у облику издржавања, доживотне ренте, исплате преткових дугова итд?

Постојећа правна празнина у домаћем праву није попуњена ни одговарајућим начелним мишљењем ресорног министарства, па оту-

³⁷ Видети чл. 67, ст. 1 Закона о наслеђивању Републике Србије.

³⁸ "Сл. гласник РС", бр. 26/2001, 80/2002, 135/2004 и 61/2007.

³⁹ Видети чл. 25, ст. 4, чл. 29, ст. 4 и чл. 31, тач. 6 Закона о порезима на имовину Републике Србије.

⁴⁰ Видети чл. 14–22 Закона о порезима на имовину Републике Србије.

да постоји реална опасност да се у погледу пореских обавеза различито третирају потомци код уговора о уступању и расподели имовине за живота са истим теретом или стављају у исти положај потомци који имају различите, по садржини, обавезе према уступиоцу. Сматрамо да српски законодавац у будућој редакцији Закона о порезима на имовину мора осветлити и ово питање, како би се предупредила шароликост у пракси и самим тим неједнак третман потомака, као могућих пореских обвезника.

Не одступајући од нормативног уређења пореза на пренос апсолутних права у Републици Србији, предлажемо да уколико је уговором о уступању и расподели уговорено доживотно издржавање или доживотна рента од стране потомка у корист претка, онда се висина пореза одређује аналогно ономе што је прописано за уговор о доживотном издржавању, будући да је реч о теретном и алеаторном правном послу. Ако је, пак, као накнада уговорена исплата уступичевих дугова или друга накнада, онда потомци подлежу обавези плаћања пореза, сходно правилима која се односе на класичан промет непокретности, дакле без пореских ослобођења, у делу у коме је посреди наплатно стицање.⁴¹

Такође, у домаћем Закону о порезима на имовину нема одговора на питање да ли се, будући да је у време закључења уговора остварен пренос права својине на одређеним добрима са претка на потомке, у случају раскида овог правног посла, поново утврђује порез на стицање, сада за претка.

Хрватски Закон о порезима на промет некретнина,⁴² примера ради, прописује да раскид уговора којим се преноси право својине одређене непокретности, вољом уговорних страна, пре него што се изврше потребни уписи у земљишним књигама, као и раскид или поништај таквог уговора одлуком суда, иницијални су акти који потомцима дају "покриће" да захтевају обнову пореског поступка и по-

---

⁴¹ У хрватској правној теорији, пак, има залагања да се само уговор о уступању и расподели имовине за живота са теретом доживотног издржавања поистовети са правим уговором о доживотном издржавању, а да остали модалитети овог правног посла буду подведени под класичан промет непокретности. О томе опширније видети код Ј. Црнић – М. Дика – Б. Хрватин – О. Јелчић – Т. Јосиповић – Ј. Матко Ружњак – З. Кохарић, *op. cit.*, стр. 252-254.

⁴² "Народне новине", бр. 69/1997, 26/2000 и 153/2002.

ништај решења о утврђењу пореза.⁴³ Дакле, пренос права својине са потомака на претка, због раскида или поништаја уговора не сматра се новим прометом, па отуда и нема основа за заснивање пореске обавезе претка.⁴⁴

Домаћа судска пракса, барем када је реч о уговору о доживотном издржавању, стала на становиште да раскид овог правног посла, пресудом суда, у односу на непокретности чије је право својине још за живота уговорних страна укњижено "представља нови промет и основ за утврђивање пореза на пренос апсолутних права".⁴⁵

Будући да се уговор о уступању и расподели имовине за живота релативно често раскида у пракси, у интересу је правне сигурности регулисати и овај сегмент уговора са пореског аспекта. Потпуно подржавамо мишљење изнето у теорији да се преносом права својине одређених добара са потомака на претка, приликом раскида уговора, не закључује нови правни посао који би био правни основ за пореско обавезивање, већ да је то само правна последица престанка уговорног односа између претка и потомака.⁴⁶

Закључна разматрања

Иако уговор о уступању и расподели имовине за живота нема тако широку примену у пракси у односу на уговор о доживотном издржавању његова регулатива у домаћем праву има смисла и оправдања јер, захваљујући њему, предак за живота може уредити имовинске односе између својих потомака, спречавајући на тај начин потенцијалне спорове међу њима у будућности.

Законом предвиђене разлике у третману супружника у односу на потомке, приликом давања сагласности за закључење овог уговора, различито третирање појединих обавеза које могу теретити потомке

⁴³ Видети чл. 22 Закона о порезу на промет некретнина Републике Хрватске.

⁴⁴ О томе опширније видети код Ј. Црнић – М. Дика – Б. Хрватин – О. Јелчић – Т. Јосиповић – Ј. Матко Ружјак – З. Кохарић, *op. cit.*, стр. 253-254.

⁴⁵ Одлука Врховног суда Србије, бр. У. 4465/2002 од 18. 06. 2003. године, наведена у Paragraf-netовој бази прописа и судске праксе.

⁴⁶ Детаљније видети код Ј. Црнић – М. Дика – Б. Хрватин – О. Јелчић – Т. Јосиповић – Ј. Матко Ружјак – З. Кохарић, *op. cit.*, стр. 254.

и различити поступци судова у случајевима раскида уговора, зависно од узрока који су га изазвали, немају ваљаног оправдања јер не уважавају вољу уговорних страна и потпуно непотребно доприносе неједнакости пред законом свих оних субјеката који стичу имовину.

Путање српског законодавца о томе какав је третман потомака, као пореских обвезника, у случају да је закључен уговор о уступању и расподели имовине за живота као теретан правни посао, не уноси сигурност у правни промет и омогућава да надлежни порески органи поступају различито, у ситуацији када потомци преузимају исту обавезу или у случају када се обавежу на испуњење различитих обавеза према претку, што опет доводи у неравноправан положај оне који су са накнадом стекли одређена имовинска права. Осим тога, коначно мора бити и разрешена дилема да ли предак, приликом раскида или поништаја уговора о уступању и расподели имовине за живота, пошто му се враћају имовинска добра, предмет уступања, плаћа порез. Српски законодавац мора по овим питањим имати јасан став јер се њиме не тангирају само интереси појединца, већ и шире друштвене заједнице.

Prof. Nataša Stojanović, LL.D.
Associate Professor
Faculty of Law, University of Niš

**CONTRACT ON ASSIGNMENT AND DISTRIBUTION
OF PROPERTY INTER VIVOS**
-Legislation, theory and practice-

Summary

In this paper, the author analyzes the legislative solutions provided by the national legislature on the contract on assignment and distribution of property inter vivos (in a testator's lifetime), with particular reference to the applicability of these solutions in practice. The author presents arguments in favour of eradicating the existing differences in the treatment of the surviving spouse and the assignor's descendants at the moment of consenting to enter into this contract. The author is strongly opposed to the dissimilar treatment of certain obligations which may burden the descendants, as well as to the differences in court proceedings in cases concerning the dissolution of this kind of contract. In the author's opinion, there is a legal gap in tax regulations concerning the position of the contracting parties (as probable tax payers) at the moment of signing or dissolving the contract on the assignment and distribution of property inter vivos, in case it is an onerous contract. The existing gap has to be filled with appropriate legal solutions in order to avoid the different treatment (of the surviving spouses and heirs/ descendants) by tax authorities and different proceedings before competent courts in similar cases and, consequently, the unequal treatment of the contracting parties in the field of tax law.

Keywords: *contracting parties, legal form, contract subject matter, dissolution of a contractual relation, taxation issues*

